

Yerel festival yazınının tematik sentezi ve kavramsal haritası

Thematic synthesis and conceptual map of local festival literature

Doğuş KILIÇARSLAN^{1*} (orcid.org/0000-0001-8861-6851)

¹Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Adana, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, yerel festivaller üzerine 2020-2025 döneminde yayımlanan akademik çalışmaları sistematik bir derleme ve tematik sentez yaklaşımıyla incelemek, alanyazının entelektüel yapısını ve kuramsal eğilimlerini bütüncül bir çerçevede ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırma süreci nesnel ve denetlenebilir bir süzgeç sağlamak amacıyla PRISMA 2020 protokolü rehberliğinde yürütülmüştür. Scopus ve Web of Science veri tabanlarında gerçekleştirilen sistematik tarama sonucunda elde edilen 984 kayıt arasından, belirlenen içeriksel uygunluk kriterlerini karşılayan 196 özgün çalışma analize dahil edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, yapılandırılmış bir içerik analizi ve tematik kodlama süreci uygulanmıştır.

Bulgular: Yapılan tematik sentez, alanyazının sosyo-kültürel (kimlik, topluluk, miras), ekonomik-yönetimsel (ziyaretçi davranışı, yönetim, pazarlama, ekonomik etki) ve sürdürülebilirlik-dönüşüm (kırsal kalkınma, dijitalleşme, sürdürülebilirlik, çevre) olmak üzere üç ana konu grubu çevresinde toplandığını ortaya koymaktadır. Bu gruplar birbirinden ayrıktır. Çalışmaların yarısından fazlası (%53,6) en az iki gruba, %18,4'ü ise üçüne birden girmektedir. Alanın kurucu konusu olan ekonomik etki ise 18 çalışmayla en az işlenen tema durumundadır.

Tartışma: Elde edilen bulgular, yerel festival yazınının kurucu konusu olan ekonomik etki ölçümünden uzaklaşarak toplumsal bağ kurma, kültürel kimlik inşası ve sürdürülebilirlik gibi daha karmaşık alanlara doğru genişlediğini göstermektedir. Buna karşılık festival yönetimine ilişkin bilgi üretiminin görece sınırlı kaldığı görülmektedir. Konu gruplarının birbiriyle kesişmesi, alanyazının ayrıktır uzmanlık alanlarına bölünmediğine ve festivallerin çok boyutlu bir olgu olarak ele alındığına işaret etmektedir. Çalışma, gelecekteki araştırmalar için tek vaka tasarımlarından ziyade konu gruplarını birlikte ele alan karşılaştırmalı, boylamsal ve çok boyutlu modellere geçiş yapılması gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Festival, Tematik Sentez, Kavramsal Harita, PRISMA Protokolü, Festival Turizmi

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to examine academic studies published on local festivals between 2020 and 2025 using a systematic review and thematic synthesis approach. It aims to reveal the intellectual structure and theoretical trends of the literature within a holistic framework.

Design/methodology/approach: The research process was guided by the PRISMA 2020 protocol to ensure an objective and verifiable filter. A systematic search of the Scopus and Web of Science databases yielded 984 records. Out of these, 196 original studies meeting the predefined contextual eligibility criteria were included in the analysis. A structured content analysis and thematic coding process were applied to analyze the data.

Results: The thematic synthesis reveals that the literature revolves around three main subject groups: socio-cultural (identity, community, heritage), economic and managerial (visitor behavior, management, marketing, economic impact), and sustainability and transformation (rural development, digitalization, sustainability, environment). These groups are not mutually exclusive. More than half of the studies (53.6%) fall into at least two groups, while 18.4% are associated with all three. Interestingly, the foundational topic of the field, economic impact, remains the least addressed theme with only 18 studies.

Discussion: The findings indicate that the local festival literature has shifted away from its traditional focus on economic impact measurement. It has expanded toward more complex areas such as social bonding, cultural identity construction, and sustainability. Conversely, knowledge production regarding practical festival management remains relatively limited. The intersection of these thematic groups demonstrates that the literature is not divided into isolated areas of expertise. Instead, festivals are increasingly treated as a multidimensional phenomenon. This study suggests that future research should transition from single-case designs to comparative, longitudinal, and multidimensional models that integrate these subject groups.

Keywords: Local Festival, Thematic Synthesis, Conceptual Map, PRISMA Protocol, Festival Tourism

*Sorumlu yazar: doguskilicarslan@gmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2026.680

Giriş

Festivaller sosyal, kültürel, ekonomik ve politik işlevler taşıyan, geçmişi insanlık tarihiyle eşdeğer kolektif ifade ve kutlama biçimleridir (Falassi, 1987). Farklı bir tanımla festivaller, yerleşik bir takvim çerçevesinde belirli bir topluluk veya bölge tarafından planlı biçimde düzenlenen, çoğu zaman geleneksel bir kökene dayanan ancak değişen toplumsal koşullara uyum sağlayan kamusal etkinliklerdir (Getz, 2008). Yerel festivallere gelindiğinde bu işlevler daha da çeşitlenmektedir. Yerel festivaller bir yandan ev sahibi topluluğun kimliğini, hafızasını ve aidiyetini pekiştirirken diğer yandan da turist çekme, yöresel ürünleri pazarlama ve destinasyon imajı inşa etme gibi ekonomik işlevleri yerine getirmektedir (Derrett, 2003; Quinn, 2005).

Son yıllarda festivaller, dar anlamda turizm çekiciliği olmanın ötesine geçerek mekânsal markalaşmadan mekân yapımına doğru genişleyen bir rol üstlenmektedir (Richards, 2017). Bu süreçte küçük ölçekli, gönüllülük ve sivil katılımı şekillenen yerel ve kırsal festivaller, topluluk dayanışması ve sosyal sermaye birikimi açısından özellikle önem kazanmıştır (Mair, 2015). Buna paralel olarak alanyazında festivallerin yerel halk üzerindeki etkilerini, sürdürülebilirlik odaklı sorumlu festival politikalarını ve paydaşların yönetim stratejilerini inceleyen kapsamlı çalışmalar hız kazanmıştır (Getz, 2010; Page ve Connell, 2012; Yolal vd., 2016).

Festivallerin bu çok boyutlu yapısı yalnızca akademik dünyada yankı bulmamaktadır. Yerel yönetimler ve destinasyon pazarlama örgütleri, kısıtlı bütçelerini hangi etkinliklere yönlendireceklerine karar verirken festival araştırmalarından doğrudan yararlanmaktadır (Getz, 2008; Quinn vd., 2021). Ne var ki alanyazının parçalı ve büyük ölçüde tek vaka temelli yapısı, karar vericilerin farklı bağlamlardan elde edilen bulguları karşılaştırmasını güçleştirmektedir (Getz, 2010; Page ve Connell, 2012). Alanın hangi kavramsal eksenler etrafında şekillendiğinin sistematik biçimde ortaya konması hem kuramsal birikimin toparlanması hem de uygulayıcılara yol gösterecek kanıt tabanının netleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Baricová ve Pompurová, 2025).

Yerel festivallerin sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan stratejik araçlar olarak konumlandırılması (O'Sullivan ve Jackson, 2002) ve yerel kimliği şekillendiren öğeler haline gelmesi (Quinn vd., 2021), bu alanı disiplinlerarası bir araştırma sahasına dönüştürmüştür. Bununla birlikte yerel festivallere ilişkin bilgi birikiminin dağınık ve çoğunlukla tek bir bağlama özgü olduğu yaygın biçimde dile getirilmektedir. Söz konusu parçalanmışlık, kaynakların, ülkelerin, anahtar kavramların ve tematik eğilimlerin sistematik biçimde haritalanmasını gerektirmektedir.

Bu noktada, bibliyometrik yöntemlerle desteklenen sistematik alanyazın derlemeleri, geniş bir yayın havuzunu bütüncül biçimde inceleyerek alanın mevcut durumunu ve gelecekteki yönelimlerini haritalamak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bilindiği üzere 2020 yılı, küresel COVID-19 salgınının başlamasıyla kamusal etkinliklerin ve yerel festivallerin fiziksel olarak tamamen kesintiye uğradığı tarihsel bir kırılma noktasıdır (Estanyol, 2022). Bu kriz ortamı dijitalleşme, çevrim içi ve hibrit etkinlikler, topluluk dayanıklılığı (resilience) ile sürdürülebilirlik gibi yeni kavramsal arayışların alanyazına eşi benzeri görülmemiş bir hızla girmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 2020 ile 2025 yılları arası, geleneksel festivallerden yeni nesil uygulamalara geçişi, kriz anı reflekslerini ve salgın sonrası yönetsel ve kültürel toparlanma sürecini bir arada barındıran oldukça özel bir dönüşüm evresidir. Alanyazında tam da bu kritik döneme odaklanan, Scopus ve Web of Science veri tabanlarını birlikte ele alarak mevcut birikimi eleştirel bir süzgeçten geçiren bütünsel bir tematik sentez çalışmasına rastlanmamaktadır.

Bu bağlamda çalışma, yerel festival alanyazınındaki dağınık yapıyı toparlamak amacıyla 2020 ile 2025 yılları arasında yayımlanan akademik araştırmaları sistematik biçimde incelemeyi ve kavramsal bir harita oluşturmayı hedeflemektedir. Bu süreçte bibliyometrik veriler, alanyazının entelektüel yapısını somutlaştırmak için kuramsal bir altyapı olarak kullanılmıştır. Belirlenen bu hedefler doğrultusunda çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Yerel festival yazınının yapısal ve bibliyometrik profili (yayın ve atıf eğilimleri, dergi ve ülke dağılımı) nasıldır?
2. Alanyazında hangi kavramsal temalar ön plana çıkmaktadır?
3. Tematik eğilimler 2020 ile 2025 yılları arasında nasıl bir gelişim göstermiştir?
4. Elde edilen bulgular sentezlendiğinde, yerel festival araştırmaları hangi kavramsal örüntüleri ortaya koymaktadır?

5. Yerel festival araştırmaları kuramsal olarak ne yöne doğru evrilmektedir ve gelecekte hangi konulara ağırlık verilmelidir?

Çalışma, alandaki güncel birikimin entelektüel yapısını haritalandırması, nicel betimleyici göstergeler ile nitel tematik bulguları birleştirmesi ve yerel festival yazınında kriz sonrası döneme özgü kapsamlı bir kesit sunması bakımından alanyazına özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın giriş kısmını izleyen ikinci bölümde, yerel festival kavramına ilişkin kuramsal çerçeve ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve PRISMA temelli analiz süreci detaylandırılırken, dördüncü bölümde analiz sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Beşinci ve son bölümde ise araştırmanın sonuçları alanyazın ışığında tartışılarak gelecekteki çalışmalar için çeşitli öneriler geliştirilmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Festival Kavramı ve Yerel Festivallerin Özgünlüğü

Festival kelimesi, etimolojik olarak Latince "festum" sözcüğünden türemekte ve kutlamaları, kamusal sevinci ve kolektif eğlenceyi ifade etmektedir. Festivaller alanyazında, toplumun zaman akışını yapılandıran, üyelerinin kimliğini onaylayan ve süreklilik ile değişimi aynı anda kucaklayan ritüel bir zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (Falassi, 1987). Bu yaklaşım, festivallerin yalnızca eğlence amaçlı etkinlikler değil, aynı zamanda sosyal anlam üreten kültürel kurumlar olduğunu vurgulamaktadır.

Yerel festivaller, bu kavramın özgül bir kategorisini oluşturmaktadır. Yerel festivaller coğrafi olarak belirli bir yerellikte, çoğunlukla küçük ya da orta ölçekte, yerel halk ile doğrudan ilişkili biçimde düzenlenen, yöresel kültürün, gelenek ve göreneklerin, gastronominin veya zanaatın temaya dönüştürüldüğü etkinliklerdir (Derrett, 2003). Bu festivaller, çoğunlukla bir topluluğun kendisini dış dünyaya tanıtmaya, kendi kimliğini yeniden üretmeye ve kendi içinde dayanışmayı tazeleme aracı olarak işlev görmektedir (Quinn, 2005). Geleneksel festivaller bu kategorinin tarihsel ve kültürel açıdan en köklü biçimini temsil ederken, kırsal festivaller mekânsal olarak şehirden uzak bölgelerde gerçekleşen, çoğu zaman tarımsal ürünleri, doğal mirası veya yerel zanaatları tema edinen festival türlerini ifade etmektedir.

Geniş etkinlik yelpazesi içinde değerlendirildiğinde, yerel festivaller mega etkinlikler ve uluslararası fuarlardan yapısal olarak farklılaşmaktadır. Ölçekleri görece küçüktür, organizasyonları büyük ölçüde gönüllülere ve sivil ağlara bağımlıdır, finansman kaynakları çoğu kez kısıtlıdır ve ev sahibi topluluğun gündelik hayatıyla iç içe geçmiştir (Mair, 2015). Bu özellikleriyle yerel festivaller, mega etkinliklerden farklı olarak doğrudan kültürel sürdürülebilirlik, yer aidiyeti ve sosyal sermaye gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir.

Yerel Festivaller ve Topluluk-Yer İlişkisi

Yerel festivallerin işlevsel niteliklerini açıklayan en güçlü kuramsal çerçevelerden biri, festivallerin toplulukla ve mekânla kurduğı üçgen ilişkiye odaklanmaktadır. Derrett'in (2003) öne çıkan yaklaşımına göre festivaller, bir topluluğun mekân duygusunu ve topluluk hissini somutlaştıran, sergileyen ve yeniden üreten araçlar olarak işlev görmektedir. Bu yaklaşım sonraki çalışmaların büyük çoğunluğunda kavramsal bir referans noktası haline gelmiştir. Quinn (2005), festivallerin durağan kültürel envanterler olmadığını, aksine toplumsal değişim, küreselleşme ve iç göç gibi süreçlere yanıt olarak içeriklerini, sembolizmlerini ve katılımcı profillerini sürekli yeniden yapılandırduğunu vurgulamaktadır. Buna göre festivaller "değişen mekânlar" olarak görülmelidir. Yani yerel festivaller, yerel kimliğin yeniden müzakere edildiğı, uzlaşların ve gerilimlerin görünür hale geldiğı kamusal sahnelerdir.

Yer aidiyeti tartışması, etkinlik araştırmalarında "mekân yapımı" kavramına evrilmiştir. Richards (2017) yer markalaşmasından, yer yapımına geçişin etkinlik araştırmalarında bir paradigma değişimine işaret ettiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşımda festivaller, bir yeri salt pazarlamak için kullanılan görsel araçlar değil, o yeri sosyal etkileşim, anlam üretimi ve kültürel deneyim aracılığıyla yaşanılır kılan dinamiklerdir. Quinn vd.'nin (2021) festival, kamusal alan ve kültürel kapsayıcılık ilişkisi üzerine yürüttüğü politika temelli inceleme de festivallerin demokratik kamusal alanla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda festivaller, toplumun her kesiminin görünür ve duyulur olduğı kapsayıcı kamusal sahneler olarak değerlendirilebilmektedir.

Yerel Festivallerin Ekonomik, Sosyal ve Sürdürülebilirlik Boyutları

Yerel festivallerin yerel ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi, alanyazının en eski ve en köklü tartışmalarından biridir. Bu tartışmanın erken dönem çerçevesini kuran O'Sullivan ve Jackson (2002), festival turizminin doğrudan harcama, dolaylı tedarik zinciri ve marka değeri yaratımı yoluyla bölgesel ekonomilere katkı

sağladığını ortaya koymuştur. Page ve Connell'in (2012) on yıl sonra yaptığı değerlendirme ise alanın bu dar ekonomik çerçeveyi aşarak ev sahibi topluluğun algısı, sosyal etki ve sürdürülebilirlik gibi daha karmaşık konulara doğru genişlediğini göstermektedir. İki çalışma birlikte okunduğunda, yerel festival yazınının ekonomik gerekçelendirmeden çok boyutlu bir değerlendirme çerçevesine doğru geçtiği görülmektedir.

Sosyal etki boyutunda festivallerin ev sahibi topluluğun iyi oluşu, aidiyet, dayanışma ve memnuniyeti üzerindeki etkilerini ele alan zengin bir alanyazın gelişmiştir. Yolal vd. (2016) festivallerin yerel halkın iyi oluşuna sağladığı katkıların yalnızca ekonomik değil, psikolojik, sosyal ve duygusal boyutlar da içerdiğini ampirik olarak göstermektedir. Bu yaklaşım, festivallerin bir "dönüştürücü hizmet" niteliği taşıdığı tezinin temellerini oluşturmaktadır.

Yönetim ve sürdürülebilirlik perspektifinde ise Getz'in (2008, 2010) çalışmaları alana öncülük etmektedir. Getz (2008), festivallerin paydaş tabanlı yönetilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna göre ev sahibi topluluk, ziyaretçi, sponsor, yerel yönetim ve diğer paydaş gruplarının çıkarlarının dengelenmesi, festival başarısının temel bir önkoşulu olarak görülmektedir. Getz (2010) ise sürdürülebilir ve sorumlu festival politikalarının kurumsallaşmasını yeni bir paradigma olarak önermektedir. Bu paradigmaya göre festivallerin başarısı yalnızca ziyaretçi sayısı veya gelir gibi nicel göstergelerle değil, ayrıca çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik ölçütleriyle de değerlendirilmelidir.

Bibliyometrik Yaklaşım ve Yerel Festival Araştırmalarındaki Kullanımı

Bibliyometri, bir araştırma alanına ait yayınların nicel olarak sayılması, sınıflandırılması ve aralarındaki bağıntıların incelenmesi yoluyla alanın yapısını, gelişimini ve eğilimlerini ortaya koymayı hedefleyen sistematik bir yöntemdir. Yöntemin kökleri Hoffman ve Holbrook'un (1993) tüketici araştırmalarındaki ortak-atıf analizine dayanmakta, güncel yöntemsel çerçevesini ise Donthu vd. (2021) ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımın etkinlik turizmi alanyazınındaki güncel bir uygulaması, Kement'in (2024) müzik festivalleri üzerine yürüttüğü bibliyometrik analizde görülmektedir. Bibliyometrik analizler tipik olarak yıllık yayın eğilimi, en üretken yazar ve dergiler, en çok atıf alan çalışmalar, ülke ve kurum iş birlikleri, anahtar kelime birlikte geçme örüntüleri ve atıf ağ analizleri gibi göstergeleri kapsamaktadır.

Festival ve etkinlik yazınında bibliyometrik çalışmaların sayısı, alanın hızla büyümesine paralel olarak artmaktadır (Baricová ve Pompurová, 2025; Kement, 2024). Ancak mevcut çalışmaların çoğu, etkinlik turizmini geniş bir çerçevede ele almakta veya tek bir alt-konuya (örneğin sürdürülebilirlik veya pandemi etkileri) odaklanmaktadır (Baricová ve Pompurová, 2025). Yerel, geleneksel, kırsal ve topluluk festivallerini ortak bir kavramsal çatı altında, 2020-2025 gibi sınırlı ve güncel bir zaman penceresinde inceleyen sistematik bir bibliyometrik çalışmanın mevcut olmaması, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, yerel festivaller üzerine üretilen uluslararası akademik birikimini sistematik olarak haritalandırmayı hedefleyen tanımlayıcı bir derleme araştırmasıdır. Araştırmanın kurgusunda, bibliyometrik göstergelerin analizi ile özet metinlerine dayalı tematik içerik analizi bir arada kullanılmıştır. Kapsama alınacak çalışmaların belirlenmesi, taranması ve seçilmesi süreçleri PRISMA 2020 yönergesine (Page vd., 2021) uygun biçimde yürütülmüştür. Araştırmada benimsenen bibliyometrik yöntem, yayınların nicel olarak tasnif edilmesini ve alanın entelektüel yapısının nesnel ölçütlerle ortaya konmasını sağlamaktadır (Donthu vd., 2021). Tematik içerik analizi ise bu sayısal çerçevenin ötesine geçerek, yerel festival alanyazınının temelini oluşturan kavramsal örüntüleri ve eğilimleri derinlemesine çözümlemek amacıyla sürece dahil edilmiştir.

Veri Tabanları ve Arama Stratejisi

Araştırmanın şeffaflığını ve metodolojik olarak tekrarlanabilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama süreci 25 Şubat 2026 tarihinde Scopus ve Web of Science (WoS) Core Collection veri tabanları üzerinden eş zamanlı yürütülmüştür. Anahtar kavramları ve disiplin sınırlarını kapsayacak biçimde kurgulanan WoS temel arama dizesi şu şekildedir:

TS = ("local festival" OR "community festival*" OR "rural festival*" OR "regional event*" OR "traditional festival*") AND WC = ("Hospitality, Leisure, Sport & Tourism" OR "Management" OR "Business")*

Aynı tarama mantığı Scopus veri tabanının kendi teknik yapısına uyarlanarak aşağıdaki arama dizesiyle uygulanmıştır. Bu dizede arama kapsamı, ilgili disiplinlere karşılık gelen "Business, Management and Accounting" (BUSI) ile "Social Sciences" (SOCI) konu alanlarıyla sınırlandırılmıştır:

TITLE-ABS-KEY ("local festival*" OR "community festival*" OR "rural festival*" OR "regional event*" OR "traditional festival*") AND (LIMIT-TO (SUBJAREA, "BUSI") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "SOCI"))

Her iki arama dizesinde yer alan yıldız (*) işareti, seçilen kavramların çoğul hâllerini ve farklı sözcük türevlerini yakalamak için kullanılmıştır. Veri tabanlarından elde edilen ilk sonuçlar sistem arayüzlerinde filtrelenerek yayın yılı ve doküman türü kısıtlamalarına tabi tutulmuştur. Bu aşamanın sonunda çalışmanın başlangıç havuzunu oluşturan toplam 984 ham kayda (Scopus = 592, WoS = 392) ulaşılmıştır. Ancak sistem içi filtrelerin dışı aktarılan dosyalara eksiksiz biçimde yansımadağı fark edildiğinden, ölçütleri karşılamayan kalıntı kayıtlar bir sonraki tarama aşamasında araştırmacı tarafından bizzat ayıklanmıştır. Öte yandan nihai veri setinde psikoloji (örneğin *Frontiers in Psychology*) veya halk sağlığı gibi farklı disiplinlere ait dergilerin yer alması, turizm araştırmalarının disiplinlerarası doğasıyla doğrudan ilişkilidir. Söz konusu dergiler yerel kalkınma veya etkinlik yönetimi temalı özel sayılar (special issues) yayımladıklarında, veri tabanları bu çalışmaları ilgili işletme ve yönetim kategorilerine ikincil konu (cross-indexing) olarak da endekslemektedir.

Dahil Etme ve Hariç Tutma Kriterleri

Çalışmaya dahil edilecek kayıtlar belirlenirken dört temel ölçüt uygulanmıştır. Birinci ölçüt, yayın yılının 2020 ile 2025 aralığında olmasıdır. İkinci ölçüt, kaydın veri tabanlarında İngilizce başlık ve özetle yer almasıdır. Araştırmadaki tematik kodlama süreci özet metinleri üzerinden yürütülmüştür. Bu nedenle özgün yayın dili İngilizce olmasa bile İngilizce başlık ve özetle indekslenen çalışmalar analize dahil edilmiştir. Üçüncü ölçüt, belge türünün özgün araştırma makalesi, derleme makale veya bildiri niteliği taşımasıdır. Kitap bölümleri bu araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çünkü kitap bölümlerinin hakem değerlendirme süreçleri ve üst veri standartları dergi yayınlarından belirgin farklılıklar göstermektedir. Ayrıca bu yayınların önemli bir bölümünde özet bilgisi bulunmamaktadır ve atıf verileri dergi makaleleriyle karşılaştırılabilir nitelikte değildir. Dördüncü ölçüt ise çalışmanın yerel, geleneksel, kırsal veya topluluk festivalleriyle içerik açısından doğrudan ilişkili olmasıdır.

Belirlenen bu ölçütler doğrultusunda bazı çalışma türleri kapsam dışında tutulmuştur. Mega etkinliklere odaklanan araştırmalar ile yerellik vurgusu taşımayan büyük ölçekli kentsel ve uluslararası festivalleri konu alan çalışmalar analize alınmamıştır. Benzer şekilde kongre ve fuar gibi iş etkinliklerini inceleyen çalışmalar da elenmiştir. Ayrıca editöre mektup, haber, hata düzeltme, kitap değerlendirmesi, bildiri özeti ve geri çekilmiş yayın statüsündeki kayıtlar değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Mükerrer Kayıtların Belirlenmesi ve Çıkarılması

İki veri tabanından elde edilen 984 kaydın tekilleştirme işlemi, araştırmacı tarafından bizzat yürütülmüştür. Yalnızca başlık benzerliğini temel alan otomatik algoritmalar, farklı yazarlara ait aynı adlı çalışmaları bazen hatalı biçimde birleştirebilmektedir. Manuel ayıklama işleminin tercih edilmesindeki temel neden bu birleştirme riskini ortadan kaldırmaktır.

Tekilleştirme süreci, yapılandırılmış bir akış çerçevesinde aşamalı olarak tamamlanmıştır. Sürecin başlangıcında Scopus ve Web of Science üzerinden alınan dosyalar tek bir çalışma sayfasında birleştirilmiş ve her kayıt için kaynak veri tabanını gösteren yeni bir sütun oluşturulmuştur. Ardından bu liste önce DOI numarasına, daha sonra ise başlık alanına göre sıralanarak aynı çalışmaya ait olası kayıtların ardışık satırlarda toplanması sağlanmıştır. Eşleşmelerin tespitinde temel olarak DOI numaraları kullanılmış, DOI bilgisi bulunmayan kayıtlarda ise başlık, birinci yazar soyadı, dergi adı ve yayın yılı bilgileri birlikte çapraz kontrole tabi tutulmuştur. Özellikle başlıklarda karşılaşılan büyük ve küçük harf kullanımı, alt başlık eklentileri, çeviri veya özel karakter farklılıkları içeren kayıtlar tek okunarak dikkatle karara bağlanmıştır. Tespit edilen mükerrer kayıtlardan özet ve anahtar kelime alanları daha eksiksiz olan sürüm veri setinde korunmuş, diğer kopya ise listeden çıkarılmıştır. Ayıklama işleminin tamamlanmasının ardından liste üzerinde ikinci bir gözden geçirme turu yapılarak hiçbir tekil kaydın yanlışlıkla silinmediği kesin olarak teyit edilmiştir.

Yürütülen bu titiz süreç sonucunda 984 kayıt arasından 346 mükerrer kayıt belirlenerek ayıklanmış ve net tekil kayıt sayısı 638 olarak elde edilmiştir. Çıkarılan eşleşmelerin 333'ü doğrudan DOI alanı üzerinden tespit edilmiştir. Geriye kalan 13 eşleşme ise DOI bilgisi bulunmayan kayıtlarda başlık, yazar soyadı ve yayın yılı alanlarının manuel çapraz kontrolüyle bulunmuştur. Saptanan mükerrer kayıtların tamamı beklendiği üzere iki veri tabanı arasındaki örtüşmeden kaynaklanmaktadır. Veri tabanlarının kendi içlerinde herhangi bir mükerrer kayda rastlanmamıştır.

Tarama, Uygunluk Değerlendirmesi ve Dışlama Gerekçeleri

Mükerrer kayıtların çıkarılmasının ardından geriye kalan 638 kayıt iki farklı aşamada değerlendirilmiştir. İlk aşamada başlık ve özet incelemesi yapılmıştır. İkinci aşamada ise uygunluk değerlendirmesine geçilmiştir. Her bir kayıt için dışlanma gerekçesi not edilerek bir tarama günlüğü oluşturulmuş ve bu günden elde edilen sayısal dağılım Tablo 1'de özetlenmiştir. Uygunluğu konusunda şüpheye düşülen kayıtlarda doğrudan tam metne başvurulmuş ve nihai karar bu inceleme sonucunda verilmiştir.

Başlık ve özet incelemesinde 341 kayıt dışlanmıştır. Bu aşamada en büyük grubu, arama dizesindeki "regional event" teriminin yer bilimlerinde bölgesel sismik olayı karşılayan teknik anlamıyla eşleşmesinden kaynaklanan kayıtlar oluşturmaktadır. İkinci sırada doküman türü ölçütünü karşılamayan kayıtlar yer almakta olup bunların büyük çoğunluğu kitap bölümü niteliğindedir. Üçüncü sırayı festival odağı taşımayan genel etkinlik çalışmaları almaktadır. Aynı aşamada tıp ve sağlık bilimleri ile fen ve mühendislik bilimleri alanlarına ait kayıtlar, kongre, fuar ve iş etkinliği odaklı çalışmalar, yayın yılı ölçütünü karşılamayan kayıtlar ve mega etkinlik odaklı araştırmalar da veri setinden çıkarılmıştır. Söz konusu gerekçelerin sayısal dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır.

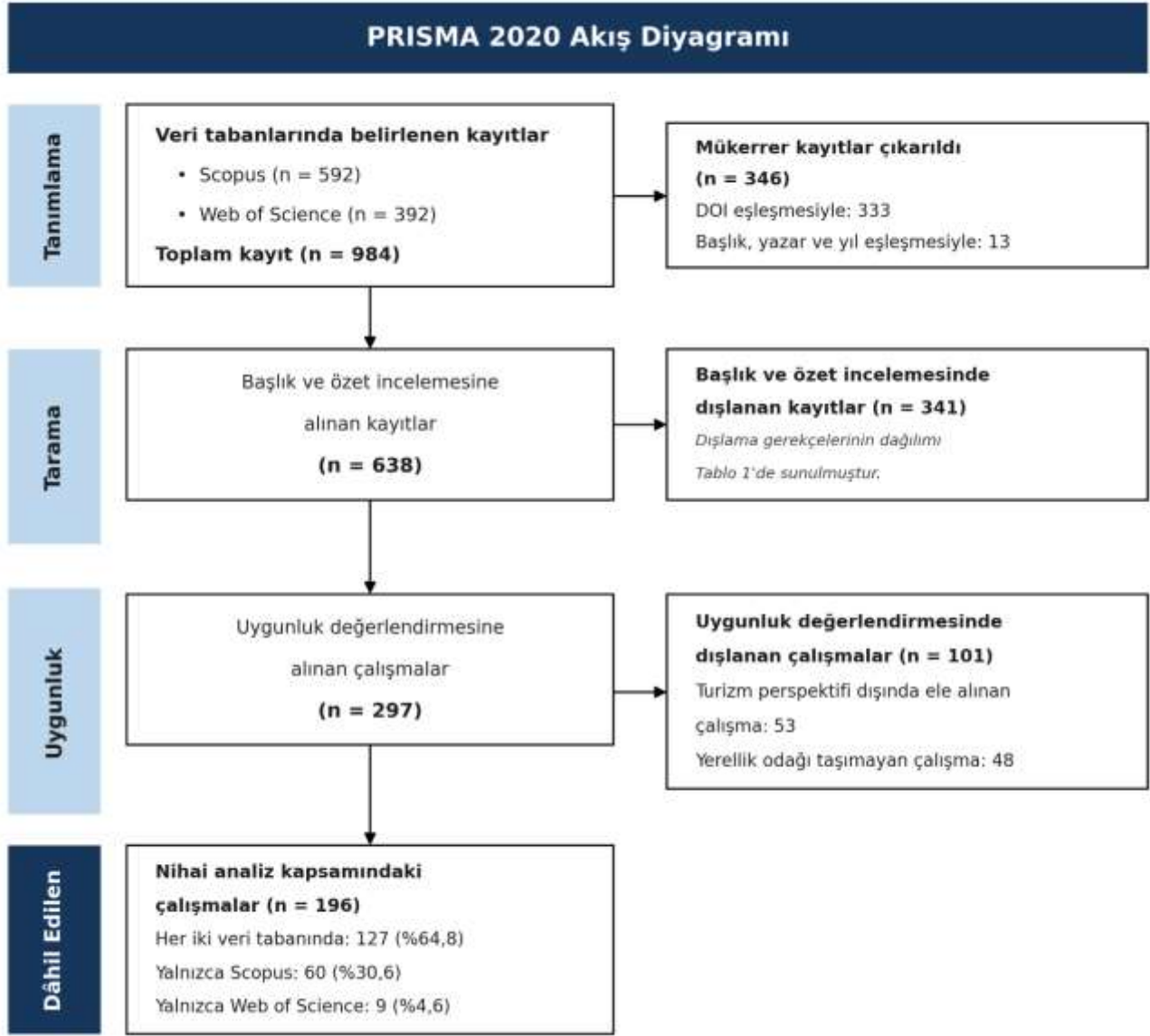
Uygunluk değerlendirmesine geçen 297 çalışmadan 101'i daha sonra kapsam dışında bırakılmıştır. Bu çalışmaların 53'ü festival olgusunu incelemesine rağmen konuyu turizm perspektifinin tamamen dışında ele almaktadır. Belirtilen çalışmalar festivalleri etnografya, antropoloji, din bilimleri, edebiyat veya sanat tarihi çerçevesinde incelemektedir. Dolayısıyla ziyaretçi, destinasyon ve etkinlik yönetimi gibi temel boyutlar araştırmaların dışında kalmaktadır. Geriye kalan 48 çalışma ise festivali turizm perspektifiyle ele almaktadır. Ancak bu araştırmalar yerel, geleneksel, kırsal veya topluluk festivali odağı taşımadığı için veri setinden çıkarılmıştır.

Tüm tarama ve uygunluk değerlendirmeleri sonucunda analize dahil edilecek nihai çalışma sayısı 196 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmaların 127'si (%64,8) her iki veri tabanında ortaklaşa indekslenmektedir. Sadece Scopus'ta yer alan çalışma sayısı 60 (%30,6) iken yalnızca Web of Science'ta bulunan çalışma sayısı 9'dur (%4,6). Diğer bir ifadeyle nihai veri setindeki çalışmaların %95,4'ü Scopus, %69,4'ü ise Web of Science kapsamındadır. Yalnızca tek bir veri tabanında indekslenen 69 özgün çalışmanın bulunması, iki kaynağın birlikte taranmasının araştırmacının kapsamına sunduğu katkıyı göstermektedir. Süreç boyunca uygulanan dışlama gerekçelerinin sayısal dağılımı Tablo 1'de özetlenmektedir. Kayıtların aşamalar arası akışı ise Şekil 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Tarama Aşamasında Uygulanan Dışlama Gerekçeleri

Dışlama gerekçesi	Sayı
Yer bilimleri ve sismoloji alanına ait kayıt	106
Doküman türü ölçütünü karşılamayan kayıt	90
Festival odaklı olmayan genel etkinlik çalışması	84
Tıp ve sağlık bilimleri alanına ait kayıt	19
Fen ve mühendislik bilimleri alanına ait kayıt	17
Kongre, fuar ve iş etkinliği odaklı kayıt	14
Yayın yılı ölçütünü karşılamayan kayıt	9
Mega etkinlik odaklı kayıt	2
Festivali turizm perspektifi dışında ele alan çalışma	53
Yerel, geleneksel, kırsal veya topluluk festivali odağı taşımayan çalışma	48
Toplam	442

Şekil 1. Çalışmaya İlişkin PRISMA 2020 Akış Şeması

Kaynak: Page vd. (2021) temel alınarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Veri Analizi

Bibliyometrik Göstergeler

Araştırma verilerinin çözümlenmesi sürecinin ilk aşamasında tanımlayıcı bibliyometrik hesaplamalara yer verilmiştir. Bu doğrultuda yıllık yayın sayısı, yıllık ve toplam atıf dağılımı, doküman türü, dergi ve ülke bazlı üretkenlik ile yayın başına düşen ortalama yazar sayısı gibi temel göstergeler hesaplanmıştır. Atıf verileri doğrudan çalışmaların yer aldığı kaynak veri tabanlarından çekilmiştir. Scopus üzerinden elde edilen kayıtlarda Scopus atıf verileri temel alınırken Web of Science kaynaklı çalışmalarda Core Collection atıf sayıları kullanılmıştır.

Ülke dağılımı belirlenirken makaledeki tüm yazarların kurum adresleri dikkate alınmıştır. Ancak bir ülke aynı yayın içinde birden fazla yazarla temsil edilse bile söz konusu ülke o yayın için yalnızca bir kez sayılmıştır. Benzer şekilde dergi adlarında farklı yazım biçimlerinden kaynaklanabilecek tekrarları önlemek için büyük ve küçük harf eşitlemesi yapılarak isimler standart hale getirilmiştir. Analizin ikinci aşamasında ise en çok atıf alan ilk on çalışma öne çıkarılmış ve bu çalışmalar bibliyografik künyeleri ile içerik odakları açısından incelenmiştir. Sayısal hesaplamaların tamamı Microsoft Excel programında yürütülmüş ve elde edilen tüm çıktılar hata payını ortadan kaldırmak adına araştırmacı tarafından iki kez bağımsız biçimde doğrulanmıştır.

Tematik Çerçevenin Geliştirilmesi ve Kodlama Süreci

Tematik çerçevenin oluşturulmasında tündengelim ve tümevarım adımlarının bir arada kullanıldığı karma bir yöntem izlenmiştir. Sürecin başında festival ve etkinlik alanyazınındaki mevcut kuramsal bilgiler temel alınarak taslak bir kategori listesi hazırlanmıştır. Ardından analize dahil edilen 196 çalışmanın başlık, özet ve anahtar kelime metinleri detaylı biçimde incelenmiştir. Bu okumalar sırasında taslak listede karşılığı bulunmayan yeni içerikler tespit edilerek listeye eklenmiştir. Takip eden aşamada kavramsal açıdan birbirine yakın olan kategoriler birleştirilmiş ve düşük frekanslı gruplar ilgili üst kategorilerin altına taşınarak çerçeve on temel temaya indirgenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın temaları yalnızca kuramdan veya doğrudan veriden elde edilmemiştir. Bunun yerine başlangıçtaki kuramsal çerçevenin araştırma verileriyle sınanması ve harmanlanması sonucunda son halini almıştır.

Belirlenen her bir temanın operasyonel tanımı ve bu temayı temsil eden anahtar kelime grupları Tablo 2'de detaylandırılmaktadır. Kodlama aşamasında çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelime alanları birleştirilerek tek bir metin haline getirilmiş ve tüm ifadeler küçük harfe dönüştürülmüştür. İlgili terim kümesindeki herhangi bir kavramı barındıran çalışmalar doğrudan o temaya atanmıştır. Araştırmaların disiplinlerarası doğası gereği bir çalışmanın birden fazla temaya atanmasına olanak tanınmıştır. Doğal olarak tema frekanslarının toplamı toplam çalışma sayısını aşmaktadır. Bu yüzden tematik dağılım verileri birbirini tamamen dışlayan bağımsız kategoriler şeklinde yorumlanmamalıdır. Öte yandan tanımlanan hiçbir terim kümesiyle eşleşmeyen kayıtlar araştırmacı tarafından yeniden okunmuştur. Bu derinlemesine inceleme sonucunda da uygun bir tema bulunamayan çok az sayıda çalışma sınıflandırma dışında tutulmuştur.

Kodlama işlemleri tek araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Sürecin tutarlılığını ölçmek amacıyla ilk kodlamanın üzerinden üç ay geçtikten sonra veri setinden rastgele seçilen 40 çalışma aynı araştırmacı tarafından tekrar kodlanmıştır. Bu ikinci turda çalışmaların 36'sı ilk kodlamayla birebir aynı temalara atanmış ve kodlayıcı içi uyum oranı %90,0 olarak bulunmuştur. Uyuşmazlık tespit edilen 4 kaydın durumu tema tanımları tekrar gözden geçirilerek nihai karara bağlanmıştır. Tüm sürecin tek araştırmacı tarafından yürütülmesi nedeniyle kodlayıcılar arası güvenirlik katsayısının hesaplanamaması araştırmanın metodolojik kısıtlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Tablo 2'de sunulan ve kodlama tutarlılığı test edilen bu on temel tema, araştırmanın nihai sentez aşamasında sosyo-kültürel, ekonomik-yönetimsel ve sürdürülebilirlik-dönüşüm olmak üzere çalışmanın merkezini oluşturan üç ana konu grubunda toplanmıştır.

Tablo 2. Temaların Operasyonel Tanımları ve Anahtar Terim Kümeleri

Tema	Operasyonel tanım	Anahtar terimler
Kimlik ve Kültürel Miras	Festivalin bireysel, yerel veya etnik kimliğin inşasındaki ve somut olmayan kültürel mirasın aktarımındaki rolünü ele alan çalışmalar	identity, place identity, cultural identity, heritage, intangible cultural heritage, tradition, place attachment, ethnic
Topluluk Etkisi ve Sosyal Sermaye	Festivalin topluluk düzeyinde bağ kurma, dayanışma ve güçlenme süreçlerine etkisini inceleyen çalışmalar	social capital, community, solidarity, cohesion, empowerment, collective, social impact, social network
Ekonomik Etki ve Verimlilik	Festivalin ziyaretçi harcaması, istihdam, finansman ve etkinlik verimliliği üzerinden ekonomik boyutunu ölçen çalışmalar	economic impact, economic development, economic value, expenditure, spending, efficiency, employment, crowdfunding
Memnuniyet ve Ziyaretçi Davranışı	Ziyaretçi motivasyonu, algılanan değer, memnuniyet, sadakat ve tekrar ziyaret niyetini ele alan çalışmalar	satisfaction, motivation, perceived value, festival experience, service quality, revisit intention, loyalty, well-being, wellbeing
Sürdürülebilirlik ve Kalkınma	Festivalin çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğini ve sorumlu etkinlik politikalarını ele alan çalışmalar	sustainability, sustainable tourism, sustainable development, triple bottom line, responsible
COVID-19 ve Dijitalleşme	Pandemi kaynaklı kesinti, dijital ve hibrit formata geçiş ile teknoloji temelli festival deneyimini inceleyen çalışmalar	covid, covid-19, pandemic, digital, digitalization, digitalisation, online, virtual, augmented reality, hybrid event
Kırsal Turizm	Kırsal coğrafyalarda düzenlenen festivalleri ve bunların kırsal kalkınmayla ilişkisini ele alan çalışmalar	rural, rural festival, rural tourism, village, countryside, agritourism
Pazarlama ve Marka	Festivalin destinasyon imajı, marka değeri, tanıtım ve yer yapımı süreçleriyle ilişkisini inceleyen çalışmalar	marketing, branding, destination image, place brand, brand image, placemaking, place making, promotion

Tema	Operasyonel tanım	Anahtar terimler
Yönetim ve Organizasyon	Festivalin paydaş yönetimi, gönüllü yönetimi, yönetim ve risk yönetimi boyutlarını ele alan çalışmalar	stakeholder, governance, volunteer, event management, organizational, organisational, risk management, leadership
Çevre ve Hava Kalitesi	Festivalin atık, emisyon, gürültü ve doğal kaynak kullanımı üzerinden çevresel etkilerini ölçen çalışmalar	environmental, environmental impact, ecological, green event, carbon, waste, pollution, air quality, noise

Bulgular

Doküman Türüne Göre Dağılım

Analize dahil edilen 196 çalışmanın veri tabanı dağılımlarına bakıldığında, önceki bölümde de belirtildiği üzere örneklemin büyük bir kısmının her iki dizinde ortaklaşa yer aldığı görülmektedir. Çalışmalar doküman türleri açısından incelendiğinde ise örneklemin neredeyse tamamını özgün araştırma makalelerinin (n = 184, %93,9) oluşturduğu dikkat çekmektedir. Geriye kalan küçük dilimi bildiri kitabı yayınları (n = 7, %3,6) ile derleme makaleler (n = 5, %2,5) tamamlamaktadır. Bu dağılım, yerel festival alanyazınının hakemli dergi makaleleri üzerinden olgunlaştığını ve alandaki temel bilgi üretiminin özgün araştırmalar aracılığıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Yıllara Göre Yayın ve Atıf Eğilimi

İncelenen dönemde yıllık yayın sayıları 2020 yılında 31, 2021'de 32, 2022'de 32, 2023'te 35, 2024'te 25 ve 2025 yılında 41 olarak gerçekleşmiştir. Dönemin ilk dört yılında yayın sayısı sınırlı bir dalgalanmayla 31 ile 35 bandında seyretmiş, 2024 yılında belirgin bir düşüş yaşanmış ve nihayet 2025 yılında dönemin en yüksek değerine ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu tablo, alanyazında kesintisiz bir büyümeden ziyade dönem sonunda ivme kazanan dalgalı bir seyre işaret etmektedir. Öte yandan 2024 yılında gözlemlenen bu düşüşün, veri tabanlarındaki olağan indeksleme gecikmelerinden veya dönemsel odak kaymalarından kaynaklanmış olması oldukça muhtemeldir.

İncelenen altı yıllık dönemin tamamında elde edilen toplam atıf sayısı 1.226, yayın başına düşen ortalama atıf sayısı 6,26 ve medyan atıf sayısı 1 olarak hesaplanmıştır. Ortalama ile medyan değerleri arasındaki bu belirgin fark, atıfların aslında alandaki çok az sayıda çalışmada yoğunlaştığını açıkça göstermektedir. Nitekim yayınların %32,7'si (n = 64) henüz hiçbir atıf almamışken %36,7'si (n = 72) bir ile beş arasında atıf almıştır. Buna karşılık yirmi birden fazla atıf almayı başaran çalışmaların toplam oranı yalnızca %9,2'de kalmıştır. Veri setindeki en yüksek atıf sayısı ise 56 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaların yıllara göre yayın ve atıf dağılımları Tablo 3'te detaylı biçimde sunulmaktadır.

Tablo 3. Yıllara Göre Yayın ve Atıf Dağılımı

Yıl	Yayın Sayısı	Toplam Atıf	Ortalama Atıf	Atıfsız Yayın
2020	31	387	12,48	4
2021	32	351	10,97	3
2022	32	270	8,44	8
2023	35	125	3,57	9
2024	25	44	1,76	14
2025	41	49	1,20	26
Toplam	196	1.226	6,26	64

Tablo 3, ortalama atıf sayısının yayın yılı ilerledikçe düzenli biçimde azaldığını göstermektedir. 2020 yılında yayımlanan çalışmalar ortalama 12,48 atıfla dönemin en yüksek değerine ulaşırken 2025 yılında bu değer 1,20'ye inmektedir. Söz konusu örüntü, atıf birikiminin geçen zamanla olan doğrudan ilişkisini doğrulamaktadır. Bu nedenle son iki yıla ait atıf değerleri, ilgili çalışmaların nihai etkisine ilişkin bir gösterge olarak yorumlanmamalıdır.

En Üretken Dergiler

Analize dâhil edilen 196 çalışma toplam 162 farklı dergide yayımlanmıştır. Çalışmaların bu denli yüksek sayıda farklı yayın platformuna dağılmış olması, yerel festival araştırmalarının tek bir odak dergi etrafında toplanmadığını göstermektedir. Alandaki en üretken yayın organı, festival ve etkinlik yönetimi konusunda uzmanlaşmış olan Event Management dergisidir. Bu dergiyi Sustainability izlemektedir. Üçüncü sırayı ise üçer yayınla International Journal of Environmental Research and Public Health, Frontiers in Psychology ve

African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure paylaşılmaktadır. Listenin devamında Journal of Hospitality and Tourism Management, International Journal of Event and Festival Management, Environmental Pollution ve International Journal of Community Well-Being gibi 15 dergi ikiye yayınla temsil edilmektedir. Elde edilen bu tablo, yerel festival araştırmalarının ağırlıklı olarak etkinlik yönetimi, turizm yönetimi ve sürdürülebilirlik alanlarında yayımlandığını göstermektedir. Bu dağılım aynı zamanda festival yazınının psikoloji, topluluk refahı ve çevre bilimleri ile de çok güçlü bir etkileşim içinde olduğuna işaret etmektedir.

Ülke dağılımı hesaplanırken makaledeki tüm yazarların kurum adresleri esas alınmış ve bir ülke, aynı yayın içinde birden fazla yazarla temsil edilse dahi o yayın için yalnızca bir kez sayılmıştır. Bu hesaplama ölçütüne göre en üretken ülke Çin Halk Cumhuriyeti olup tek başına çalışma örnekleminin yaklaşık yedide birini oluşturmaktadır. Çin'i sırasıyla İspanya, Nijerya ve Güney Kore izlemektedir. Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Malezya altı yayınla bu ülkeleri takip ederken Rusya Federasyonu, Vietnam ve Birleşik Krallık ise beşer yayınla araştırmalara katkı sunmaktadır. Bu dağılıma göre, yerel festival araştırmalarının temelde Doğu ve Güneydoğu Asya, Avrupa ve Sahra Altı Afrika eksenlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Nijerya'nın üçüncü sırada yer alması, Afrika kaynaklı topluluk festivali araştırmalarının uluslararası alanyazına giderek daha fazla eklemlendiğini yansıtan son derece dikkate değer bir bulgudur. Alanda öne çıkan en üretken beş dergi ve beş ülke Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4. En Üretken Beş Dergi ve Beş Ülke

Dergi	n	Ülke	n
Event Management	10	Çin Halk Cumhuriyeti	28
Sustainability	5	İspanya	13
Int. Jou. of Environmental Research and Public Health	3	Nijerya	11
Frontiers in Psychology	3	Güney Kore	10
African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure	3	Avustralya, ABD ve Malezya	6

En Çok Atıf Alan Çalışmalar

Alanyazında atıf etkisi bakımından öne çıkan ilk on çalışmanın atıf sayıları 34 ile 56 arasında değişmektedir. Bu on çalışma, incelenen döneme ait toplam atıf hacminin üçte birinden fazlasını (%36,5) tek başına oluşturmaktadır. Alanda en çok atıf alan araştırma, sürdürülebilir spor turizmi ölçütlerini iki aşamalı çok ölçütlü karar verme modeliyle inceleyen Yang vd.'nin (2020) çalışmasıdır. Bu araştırmayı sosyal sermayenin festival destek niyetine etkisini yer kimliği aracılığıyla açıklayan Kuo vd. (2021) ile geleneksel festivallerin pandemi döneminde dijitalleşmesini inceleyen Estanyol'un (2022) çalışması izlemektedir. En çok atıf alan ilk on yayın Tablo 5'te listelenmektedir.

Tablo 5. En Çok Atıf Alan On Çalışma

Sıra	Yazar(lar) ve Yıl	Konu Odağı	Dergi	Atıf
1	Yang vd. (2020)	Sürdürülebilir spor turizmi ölçütleri	IJERPH	56
2	Kuo vd. (2021)	Sosyal sermaye ve yer kimliği	JHTM	54
3	Estanyol (2022)	Geleneksel festivaller ve dijitalleşme	Event Management	47
4	Eluwole vd. (2022)	Sakinlerin güçlendirilmesi ve topluluk bağlılığı	JDMM	46
5	Tan vd. (2020)	Katılımcı iyi oluşu	IJEFM	45
6	Choi vd. (2021)	Festival turizminde verimlilik	Tourism Management	43
7	Rossetti ve Quinn (2021)	Kırsal festivaller ve kültürel sermaye	Journal of Rural Studies	43
8	Li vd. (2022)	Somut olmayan miras ve teknoloji kabulü	Frontiers in Psychology	43
9	Kim ve Chang (2020)	Kitle fonlama ve ziyaret niyeti	Sustainability	36
10	Yozukmaz vd. (2020)	Festivalin sosyal etkisi ve duygusal dayanışma	IJEFM	34

Tablo 5 incelendiğinde göze çarpan en belirgin örüntü, en çok atıf alan çalışmaların tek bir kavramsal eksende toplanmamasıdır. Sürdürülebilirlik, sosyal sermaye, dijital dönüşüm, güçlendirme, iyi oluş, verimlilik, kültürel sermaye ve duygusal dayanışma gibi birbirinden oldukça farklı yönelimlerin bu listede eş zamanlı olarak temsil edilmesi, alanın kuramsal çoğulluğunu doğrulamaktadır. Ayrıca listedeki on çalışmanın altısının 2020 ve 2021 yıllarına ait olması, daha önce de belirtildiği gibi atıf birikiminin geçen zamanla olan doğrudan ilişkisini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tematik Dağılım ve Yıllara Göre Seyir

Özet metinleri üzerinden yürütülen tematik kodlama süreci sonucunda 196 çalışmadan 191'i toplam on farklı tema altında sınıflandırılmıştır. Araştırmaların kavramsal yakınlıklarına göre birden fazla temaya atanabilmesine olanak tanındığı için toplam tema ataması 444'e ulaşmış ve çalışma başına düşen ortalama tema sayısı 2,33 olarak hesaplanmıştır. Kapsamdaki beş çalışma ise tanımlanan bu temaların hiçbirine doğrudan uymadığı gerekçesiyle sınıflandırma dışında bırakılmıştır.

Bulgulara göre alanyazında en sık ele alınan konu, çalışmaların neredeyse üçte ikisinde ($n = 130$, %66,3) karşılaşılan kimlik ve kültürel miras temasıdır. Bunu sırasıyla topluluk etkisi ve sosyal sermaye ($n = 91$, %46,4), kırsal turizm ($n = 40$, %20,4), COVID-19 ve dijitalleşme ($n = 36$, %18,4) ile memnuniyet ve ziyaretçi davranışı ($n = 32$, %16,3) izlemektedir. Sürdürülebilirlik ve kalkınma ile çevre ve hava kalitesi temaları 26'şar çalışmayla eşit oranda temsil edilmektedir. Öte yandan yönetim ve organizasyon ($n = 24$), pazarlama ve marka ($n = 21$) ve ekonomik etki ve verimlilik ($n = 18$) alanın görece en az ilgi gören üç teması olarak belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu genel dağılım, yerel festival odaklı araştırmaların ağırlıklı olarak sosyo-kültürel bir eksen üzerinde ilerlediğini göstermektedir. Kimlik, miras, topluluk ve sosyal sermaye kavramlarının yazındaki ezici baskınlığına karşın ekonomik etki ve verimlilik temasının en son sırada yer alması, alan araştırmacılarının festivalleri öncelikle bir ekonomik kalkınma veya kar aracı olarak değil doğrudan kültürel ve toplumsal bir olgu olarak değerlendirdiğine işaret etmektedir.

Araştırma temalarının altı yıllık dönem içindeki genel dağılımı ve eğilimi Şekil 2'de sunulmaktadır. Kimlik ve kültürel miras teması dönemin tamamında alandaki baskınlığını korumuş ve 2025 yılında 31 çalışmayla en yüksek değerine ulaşmıştır. Topluluk etkisi ve sosyal sermaye teması 2020 yılında 18 çalışmayla oldukça güçlü bir başlangıç yapmış, dönem ortasında bir miktar gerilemiş ve 2025 yılında 26 çalışmayla yeniden ivme kazanmıştır. COVID-19 ve dijitalleşme teması ise incelenen dönemin en belirgin yükseliş trendini sergilemektedir. 2020 yılında yalnızca tek bir çalışmada işlenen bu konu, izleyen yıllarda artarak 2025 yılında 11 çalışmaya kadar ulaşmıştır. Bu seyir, pandemi döneminde zorunlu olarak beliren dijital ve hibrit festival pratiklerinin geçici bir kriz uyarlaması olmaktan çıkıp kalıcı bir araştırma gündemine dönüştüğüne işaret etmektedir. Kırsal turizm teması 2021 yılında 12 çalışmayla dikkate değer bir yoğunlaşma yaşamış, ardından nispeten daha düşük bir düzeyde seyretmiştir. Memnuniyet ve ziyaretçi davranışı teması ise dönem boyunca istikrarlı bir grafik izlerken 2025 yılında ani bir düşüşle tek çalışmaya indiği gözlemlenmiştir.

Şekil 2. Temaların Yıllara Göre Dağılımı

Tema	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Toplam
Kimlik ve Kültürel Miras	18	19	21	25	16	31	130
Topluluk Etkisi ve Sosyal Sermaye	18	16	10	12	9	26	91
Kırsal Turizm	6	12	4	7	4	7	40
COVID-19 ve Dijitalleşme	1	5	7	5	7	11	36
Memnuniyet ve Ziyaretçi Davranışı	5	6	6	8	6	1	32
Sürdürülebilirlik ve Kalkınma	4	4	2	4	4	8	26
Çevre ve Hava Kalitesi	3	3	6	5	2	7	26
Yönetim ve Organizasyon	2	4	3	3	4	8	24
Pazarlama ve Marka	4	3	2	4	3	5	21
Ekonomik Etki ve Verimlilik	4	3	2	2	2	5	18

Not: Hücre renkleri ilgili yıldaki çalışma sayısının yoğunluğunu göstermektedir. Açık tonlar düşük, koyu tonlar yüksek yoğunluğa karşılık gelmektedir. Bir çalışma birden fazla temaya atanabildiğinden sütun toplamaları o yıla ait yayın sayısını aşmaktadır.

Özet Temelli Tematik Bulguların Sentezi

Tematik kodlama sürecinin ardından, belirlenen her bir tema için ilgili çalışmaların özetlerinde raporlanan ampirik bulgular ve baskın kuramsal yönelimler bir arada değerlendirilmiştir. Yapılan bu bütüncül değerlendirme sonucunda, on temel temanın analiz düzeyi ve kavramsal yakınlıkları bakımından üç ana konu grubu altında toplandığı tespit edilmiştir. Buna göre kimlik ve topluluk süreçlerini kapsayan temalar sosyo-kültürel konu grubunu oluşturmaktadır. Ekonomik ölçümler ile yönetsel ve pazarlama odaklı temalar ekonomik ve yönetsel konu grubunda bir araya gelmektedir. Çevresel duyarlılık, kırsal kalkınma ve dijitalleşme temaları ise sürdürülebilirlik ve dönüşüm konu grubunu meydana getirmektedir. Elde edilen tematik sentez ve oluşturulan bu konu grubu yapısı Tablo 6'da detaylı biçimde sunulmaktadır.

Tablo 6'daki konu grubu yapısı, alanyazının kavramsal ağırlığının sosyo-kültürel ekseninde toplandığını göstermektedir. Tema atamalarının yaklaşık yarısı (%49,8) kimlik, miras, topluluk ve sosyal sermaye kavramları etrafında yoğunlaşmaktadır. Sürdürülebilirlik ve dönüşüm grubu atamaların %28,8'ini, ekonomik ve yönetsel grup ise %21,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 6. Özet Temelli Tematik Bulguların Sentezi ve Konu Grubu Yapısı

Tema	Öne Çıkan Bulgular	Baskın Kuramsal Yönelim	Örnek Çalışmalar
1. Sosyo-Kültürel Grup (n = 221; %49,8)			
Kimlik ve Kültürel Miras (n = 130)	Festival deneyiminin yer kimliğini ve aidiyeti güçlendirdiği, somut olmayan kültürel miras öğelerinin festival ortamında aktarıldığı ve duygusal dayanışmanın kimlik inşasıyla bütünleştiği bulunmuştur.	Yer kimliği, somut olmayan miras, duygusal dayanışma	Li vd. (2022); Yozukmaz vd. (2020)
Topluluk Etkisi ve Sosyal Sermaye (n = 91)	Sosyal sermayenin yer kimliği aracılığıyla festival destek niyetini artırdığı, sakinlerin güçlendirilmesi algısının ise topluluk bağlılığını yükselttiği rapor edilmektedir.	Sosyal sermaye, topluluk bağlılığı, güçlendirme	Kuo vd. (2021); Eluwole vd. (2022)
2. Ekonomik ve Yönetsel Grup (n = 95; %21,4)			
Memnuniyet ve Ziyaretçi Davranışı (n = 32)	Yerel festival katılımcılarının iyi oluşunun yaşam doyumuyla ilişkili olduğu, cinsiyetin ise motivasyon, algılanan değer, memnuniyet ve elektronik ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkiyi düzenlediği gösterilmiştir.	İyi oluş, motivasyon ve değer modeli, demografik düzenleyiciler	Tan vd. (2020); Ahn vd. (2020)
Yönetim ve Organizasyon (n = 24)	Kültürel festivallerde değer ortak yaratımının sahne arkası süreçlerle gerçekleştiği, gönüllülüğün ve topluluk katkısının ise katılımcı iyi oluşu için kritik bir mekânizma olduğu saptanmıştır.	Değer ortak yaratımı, gönüllü yönetimi, paydaş etkileşimi	Chen vd. (2020); Coren vd. (2022)
Pazarlama ve Marka (n = 21)	Kırsal festivallerin yer yapımı yoluyla tanıtım ve canlandırma işlevi ürettiği, etkinlik keşif uygulamalarının ise Z kuşağı kullanıcılarının katılım davranışını şekillendirdiği bulunmuştur.	Yer yapımı, dijital pazarlama, kuşak farklılıkları	Kwiatkowski vd. (2020); Tsai vd. (2022)
Ekonomik Etki ve Verimlilik (n = 18)	Festival turizminin verimliliğini belirleyen etkenlerin parametrik ve parametrik olmayan yöntemlerle ölçülebildiği, kitle fonlama değerlerinin ziyaret niyeti üzerindeki etkisinin algılanan risk ve elektronik ağızdan ağıza iletişim yoluyla düzenlendiği bulunmuştur.	Veri zarflama analizi, kitle fonlama, ziyaret niyeti	Choi vd. (2021); Kim ve Chang (2020)
3. Sürdürülebilirlik ve Dönüşüm Grubu (n = 128; %28,8)			
Kırsal Turizm (n = 40)	Kırsal festivallerin kültürel sermaye birikimine kavramsal bir çerçeve içinde katkı sağladığı, kırsal taban festivallerinin ise ağ toplumu içinde çok yerelli bir akışkanlık taşıdığı gösterilmektedir.	Kültürel sermaye, ağ toplumu, kırsal turizm	Rossetti ve Quinn (2021); Fisker vd. (2021)
COVID-19 ve Dijitalleşme (n = 36)	Pandemi sürecinde geleneksel festivallerin etkinlik yönetimi pratiklerini dijitalleşme yoluyla dönüştürdüğü, festival sürekliliğinin ise topluluk dayanıklılığıyla doğrudan ilişkili olduğu rapor edilmektedir.	Dijital dönüşüm, hibrit etkinlik, topluluk dayanıklılığı	Estanyol (2022); Takeda (2022)
Sürdürülebilirlik ve Kalkınma (n = 26)	Sürdürülebilir etkinlik ölçütlerinin çok ölçütlü karar verme modelleriyle önceliklendirilebildiği, topluluğun destekleyici tutumunun ise sürdürülebilir etkinlik turizmine belirleyici katkı sağladığı saptanmıştır.	Çok ölçütlü karar verme, sorumlu turizm, topluluk desteği	Yang vd. (2020); Li vd. (2021)
Çevre ve Hava Kalitesi (n = 26)	Geleneksel festivallere bağlı eğlence amaçlı gürültü kirliliğinin kentsel kuş türlerinin üretkenliğini azalttığı, kısa dönemli emisyon değişikliklerinin hava kalitesi üzerindeki etkisinin ise makine öğrenmesi modelleriyle ayrıştırılabildiği gösterilmektedir.	Çevresel etki değerlendirmesi, biyoçeşitlilik, hava kalitesi modellemesi	Bernat-Ponce vd. (2021); Zhou vd. (2022)

Not: Konu grubu toplamaları çalışma sayısını değil, tema atama sayısını göstermektedir. Bir çalışma birden fazla temaya atanabildiğinden toplam tema ataması 444'tür.

Konu gruplarının birbirinden ayırık olup olmadığı, çalışmaların birden fazla temaya atanabilmesi sayesinde doğrudan sınırlanabilmektedir. Tanımlı temalardan hiçbirine atanmayan beş çalışma dışarıda tutulduğunda, 191 çalışmanın 86'sı (%43,9) yalnızca tek bir konu grubuna girerken 105'i (%53,6) en az iki gruba, 36'sı (%18,4)

ise üç grubun tamamına yayılmaktadır. Temalar arası birlikte görülme örüntüleri incelendiğinde en güçlü bağlantının 55 çalışmada birlikte ele alınan kimlik ve kültürel miras ile topluluk etkisi ve sosyal sermaye temaları arasında olduğu görülmektedir. Bunu kimlik ve kültürel miras temasının COVID-19 ve dijitalleşme (n = 24) ve kırsal turizm (n = 24) temalarıyla, topluluk etkisi ve sosyal sermaye temasının ise kırsal turizm (n = 22) ve yönetim ve organizasyon (n = 18) temalarıyla kurduğu bağlantılar izlemektedir. Toplam 452 birlikte görülme örüntüsünün 331'i farklı konu gruplarına ait tema çiftlerinde, yalnızca 121'i aynı grup içindeki tema çiftlerinde gerçekleşmektedir. Bu tablo, üç konu grubunun birbirinden yalıtılmış uzmanlık alanları değil, ampirik düzeyde de kesişen ilgi kümeleri olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bu çalışma, 2020-2025 döneminde yerel festivaller üzerine yayımlanan 196 akademik çalışmayı bibliyometrik göstergeler ve özet temelli tematik içerik analizi yoluyla incelemiştir. Elde edilen bulgular, alanyazındaki nicel büyümenin ötesinde araştırmaların hangi kavramsal eksenlerde yapılandığını net biçimde ortaya koymaktadır. Yıllık yayın sayısının dönem boyunca 25 ile 41 arasında dalgalanması ve nihayet 2025 yılında dönemin en yüksek değerine ulaşması, alanın kesintisiz bir büyüme çizgisi izlemekten ziyade dönem sonunda ivme kazanan bir seyir gösterdiğine işaret etmektedir. Bu görünüm, etkinlik yazınının kurumsallaşma sürecine ilişkin daha önceki değerlendirmelerle (Page ve Connell, 2012) bütünüyle tutarlıdır. Ayrıca festival ve etkinlik alanına yönelik son yıllarda artan bibliyometrik ilgi de (Kement, 2024; Baricová ve Pompurová, 2025) yerel festival araştırmalarının haritalandırılmaya ihtiyaç duyacak ölçüde genişlediğini ortaya koymaktadır.

Tematik bulguların en belirgin özelliği, yerel festival yazınının büyük ölçüde sosyo-kültürel bir eksenle yoğunlaşmış olmasıdır. Kimlik ve kültürel miras teması çalışmaların neredeyse üçte ikisinde (n = 130) işlenmekte olup alanın açık ara en baskın araştırma odağını oluşturmaktadır. Bu sonuç, Falassi'nin (1987) festivalleri toplumsal kimliğin yaşatıldığı özel zamanlar olarak gören temel tanımının güncel araştırmaları hala yönlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca festivalin yer duygusu ve topluluk aidiyeti üretme işlevine ilişkin kurgulanan çerçeveler (Derrett, 2003; Quinn, 2005) de bu yoğunlaşmanın kuramsal zeminini sağlamlaştırmaktadır. Nitekim alanın en çok atıf alan çalışmaları arasında yer alan iki inceleme, sosyal sermayenin festival destek niyetine etkisini yer kimliği aracılığıyla açıklamakta (Kuo vd., 2021) ve somut olmayan kültürel mirasın festival ortamındaki deneyim boyutlarını derinlemesine ele almaktadır (Li vd., 2022). Bu iki araştırmanın atıf sıralamasında en üstlerde yer almasıyla, tematik yoğunlaşma ile akademik etkinin bu eksenle güçlü bir biçimde örtüştüğü söylenebilmektedir.

Topluluk etkisi ve sosyal sermaye teması ise çalışmaların yaklaşık yarısında (n = 91) ele alınarak ikinci sırada yer almaktadır. Festivallerin yerel halkın yaşam kalitesi ve iyi oluşu üzerindeki etkisine ilişkin yerleşik bulgular (Yolal vd., 2016) ile etkinliklerin toplumsal bağ kurma işlevine dönük değerlendirmeler (Mair, 2015), bu temanın güçlü kuramsal arka planını oluşturmaktadır. Sakinlerin güçlendirilmesi algısını topluluk bağlılığıyla ilişkilendiren araştırma (Eluwole vd., 2022) ile festivalin sosyal etkilerini duygusal dayanışma çerçevesinde inceleyen çalışma (Yozukmaz vd., 2020) söz konusu temanın en güncel ampirik karşılıklarıdır. Kimlik ve topluluk temalarının yarattığı bu ağırlık, yerel festivallerin alanyazında öncelikle sosyolojik ve toplumsal bir olgu olarak konumlandırıldığını göstermektedir.

Tüm bunlara karşılık, ekonomik etki ve verimlilik temasının yalnızca 18 çalışmada işlenerek en az temsil edilen tema olarak kalması oldukça beklenmedik bir bulgudur. Festival ve etkinlik yazınının erken dönemlerde büyük ölçüde ekonomik etki ölçümü etrafında şekillendiği (O'Sullivan ve Jackson, 2002; Getz, 2008) dikkate alındığında, bu çarpıcı sonuç alanın ilgi odağında belirgin bir yönelme yaşandığı söylenebilmektedir. Bununla birlikte tematik seyreklik ile atıf etkisi arasında ilginç bir ayrışma bulunmaktadır. Örneğin festival turizminin verimliliğini inceleyen araştırma (Choi vd., 2021) ile kitle fonlamanın ziyaret niyetine etkisini ele alan inceleme (Kim ve Chang, 2020) en çok atıf alan ilk on çalışma arasında yer almaktadır. Ekonomik odaklı araştırmaların sayıca az fakat görece çok daha etkili olması, bu alandaki bilgi üretiminin doygunluğa ulaşmasından ziyade araştırmacı ilgisinin dönemsel olarak farklı eksenlere kaymasından kaynaklanıyor olabilir. Bu durum, ekonomik boyutun yeniden ele alınması gereken önemli bir araştırma alanı olduğunu göstermektedir.

COVID-19 ve dijitalleşme teması, incelenen altı yıllık dönemin en belirgin yükselişini sergilemektedir. 2020 yılında yalnızca bir çalışmada işlenen bu tema, izleyen yıllarda bir artış eğilimi göstererek 2025 yılında 11 çalışmaya ulaşmış ve dönem toplamında 36 araştırmayla dördüncü sıraya yerleşmiştir. Geleneksel festivallerin pandemi döneminde dijital araçlarla sürdürülmesini inceleyen çalışma (Estanyol, 2022), bu temanın hem kronolojik başlangıcını oluşturmuş hem de kavramsal çerçevesini belirlemiştir. Söz konusu temanın pandemi koşulları tamamen ortadan kalktıktan sonra bile yükselmeye devam etmesi, dijital ve hibrit festival

pratiklerinin geçici bir kriz uyarlaması olmaktan çıkarak kalıcı ve yapısal bir araştırma gündemine dönüştüğünü güçlü biçimde göstermektedir. Bu değerli bulgu, festivallerin dış şoklar karşısında biçim değiştirerek varlığını sürdürebilen son derece esnek yapılar olduğu görüşünü desteklemektedir.

Kırsal turizm teması 40 çalışmayla alanyazında üçüncü sırada yer almaktadır. Kırsal festivallerin kültürel sermaye birikimine katkısını kavramsal bir çerçeve içinde ele alan çalışma (Rossetti ve Quinn, 2021), bu temanın kuramsal olgunlaşmasına büyük bir katkı sağlamıştır. Öte yandan çevre ve hava kalitesi temasının 26 çalışmayla sürdürülebilirlik temasıyla tamamen eşit düzeyde temsil edilmesi dikkat çekicidir. Festivallerin çevresel etkilerinin gürültü, emisyon ve atık gibi doğrudan ölçülebilir nicel göstergeler üzerinden incelenmesi, sorumlu festival politikalarına ilişkin erken dönem çağrılarının (Getz, 2010) artık güçlü bir ampirik düzeye taşındığının göstergesi sayılabilir. Bu temadaki araştırmaların önemli bir bölümünün turizm odaklı değil doğrudan çevre bilimleri dergilerinde yayımlanmış olması, yerel festival alanının kendi disiplin sınırlarını aşarak genişlediğine işaret etmektedir.

Coğrafi dağılıma ilişkin bulgular, alanyazının bilgi üretim merkezlerinin hızla çeşitlendiğini göstermektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin 28 yayınlı ilk sırada yer alması, geleneksel Asya festivallerinin uluslararası akademik ilgide edindiği yüksek görünürlüğü doğrudan yansıtmaktadır. Nijerya'nın üçüncü sırada bulunması ise Afrika kaynaklı topluluk festivali araştırmalarının küresel yazına giderek daha sağlam bir biçimde eklemlendiğini göstermektedir. Yerel festival araştırmalarının Batı merkezli olmayan bu yeni bağlamlarda yoğunlaşması, kültürlerarası karşılaştırmalı çalışmalar için oldukça elverişli bir zemin oluşturmaktadır. Ancak mevcut bilgi üretiminin karşılaştırmalı araştırma tasarımları yerine büyük ölçüde tek vaka incelemelerine dayanması, alanın kuramsal genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

İncelenen yayınların 162 farklı dergiye dağılmış olması, alanın belirli bir yayın merkezi veya ekol etrafında toplanmadığını göstermektedir. Etkinlik yönetimi alanında uzmanlaşmış tek bir derginin öne çıkması ve geri kalan araştırmaların çok sayıda farklı platforma yayılması, yerel festival araştırmalarının son derece disiplinlerarası ancak bir o kadar da parçalı bir yapı sergilediğine işaret etmektedir. Atıf dağılımında da benzer bir asimetrik yoğunlaşma gözlemlenmektedir. Çalışmaların üçte biri henüz hiçbir atıf almamışken, en çok atıf alan on çalışma dönemin toplam atıf hacminin üçte birinden fazlasını tek başına karşılamaktadır. Bibliyometrik çalışmalarda sıklıkla karşılaşılan bu eşitsiz dağılım (Donthu vd., 2021), alandaki temel bilgi birikiminin aslında sınırlı sayıda referans çalışma etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yerel festival yazınının birbirini tamamlayan üç ana konu grubu içinde ilerlediği görülmektedir. Sosyo-kültürel konu grubu, tema atamalarının yaklaşık yarısını kapsayarak alanın en yerleşik ve baskın çekirdeğini oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik ve dönüşüm konu grubu ise kırsal kalkınma, dijitalleşme ve çevresel etki temalarını bir araya getiren ve incelenen dönem sonunda belirgin biçimde güçlenen yenilikçi bir akım olarak konumlanmaktadır. Buna karşın ekonomik ve yönetsel konu grubu, tema atamalarının beşte birinden biraz fazlasını kapsayarak bu üçlü yapı içinde görece en az temsil edilen konu grubu durumundadır. Ziyaretçi davranışı çalışmalarının bu konu grubuna dahil olmasına rağmen ekonomik etki ölçümü ile paydaş yönetimi gibi hayati konuların sınırlı bir ilgi görmesi, yazının kültürel ve çevresel eksenlere yönelirken festival yönetim boyutunu bir miktar geride bıraktığını göstermektedir. Richards'ın (2017) yer markalaşmasından yer yapımına geçiş olarak tanımladığı kuramsal dönüşüm, tam da bu noktada üç konu grubunu birbirine bağlayacak bütüncül bir çerçeve sunabilir.

Üç ana konu grubunun sunduğu bu genel görünüm, alanyazının kavramsal olarak oldukça dengesiz bir gelişim izlediğini ortaya koymaktadır. Sosyo-kültürel konu grubundaki yoğunlaşma, alanın kimlik ve topluluk odaklı güçlü bir kuramsal birikim ürettiğini kanıtlarken ekonomik ve yönetsel konu grubunun görece dar hacmi, festivallerin pratik yönetim ve işletmecilik boyutuna dönük bilgi üretiminin oldukça zayıf kaldığına işaret etmektedir. Üstelik bu dar konu grubundaki üretimin önemli bir bölümünün salt ziyaretçi davranışı araştırmalarından oluşması, festival yönetiminin arz yönüne (organizatör, paydaş) ilişkin akademik kanıtların talep yönüne (ziyaretçi) kıyasla çok daha cılız olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmaların, alandaki bu üç konu grubunu birbirinden yalıtılmış şekilde ayrı ayrı derinleştirmek yerine grupları birbiriyle ilişkilendiren bütüncül araştırma tasarımlarına yönelmesi, yerel festival alanyazınının kavramsal olgunluğuna çok daha büyük bir katkı sağlayacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, 2020-2025 döneminde yerel, geleneksel, kırsal ve topluluk festivalleri üzerine yayımlanan akademik araştırmaların kavramsal haritasını çıkarmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda Scopus ve Web of Science veri tabanlarından elde edilen 984 kayıt PRISMA 2020 protokolü çerçevesinde titizlikle değerlendirilmiş ve nihayetinde 196 çalışma analize dahil edilmiştir. Tanımlayıcı bibliyometrik göstergeler ile

özet temelli tematik içerik analizinin bir arada kullanılması, alanyazının yalnızca nicel büyüklüğünü değil aynı zamanda içsel kavramsal yapısını da görünür kılmıştır. Çalışmanın alana sunduğu en temel katkı, yerel festival yazınının hangi kuramsal eksenlerde yoğunlaştığını, hangi eksenlerde zayıf kaldığını ve bu tematik eksenlerin incelenen dönem içinde nasıl yer değiştirdiğini sistematik bir biçimde ortaya koymasındır.

Elde edilen başlıca sonuçlara bakıldığında, yerel festival araştırmalarının 2020-2025 döneminde kesintisiz bir artıştan ziyade dalgalı bir seyir izlediği ve 2025 yılında 41 yayımla dönemin en yüksek değerine ulaştığı görülmektedir. Çalışmaların 162 farklı dergiye dağılmış olması, alanın disiplinlerarası ancak oldukça parçalı bir yayın yapısı sergilediğini göstermektedir. Atıf dağılımı incelendiğinde ise etkinin sınırlı sayıda çalışmada yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Nitekim yayınların üçte biri henüz hiçbir atıf almamışken en çok atıf alan ilk on çalışma toplam atıf hacminin üçte birinden fazlasını tek başına oluşturmaktadır. Tematik analiz bulguları, kimlik ve kültürel miras ile topluluk etkisi ve sosyal sermaye temalarının alanın baskın çekirdeğini oluşturduğunu göstermektedir. Buna karşılık ekonomik etki ve verimlilik, alanyazında en az işlenen tema olarak kalmıştır. Öte yandan COVID-19 ve dijitalleşme odaklı araştırmalar, dönem boyunca dalgalı da olsa bir yükseliş ivmesi yakalayarak pandemi sonrasında da kalıcı bir araştırma gündemine dönüşmüştür. Tematik sentez aşaması ise yazının üç ana konu grubu altında toplandığını ortaya koymaktadır. Bu üç konulu yapıda sosyo-kültürel konuların açık ara en çok araştırılan alan olduğunu görülmektedir. Sürdürülebilirlik odaklı çalışmalar yükselen bir araştırma alanı olarak öne çıkarken ekonomik ve yönetsel incelemelerin literatürde son derece kısıtlı bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır.

Teorik ve Pratik Çıkarımlar

Kuramsal açıdan bu çalışma, yerel festival yazınının kavramsal ağırlık merkezinin ekonomik etki ölçümünden doğrudan kültürel ve toplumsal süreçlere doğru kaydığını işaret etmektedir. Bu kayma, festivalin artık yalnızca bir turizm ürünü olarak değil, kimliğin üretildiği ve topluluk bağlarının sürekli olarak yeniden kurulduğu bir toplumsal alan olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Öte yandan tespit edilen bu üç ana konu grubundan oluşan yapının kendi içindeki dengesizliği, alanın kuramsal bütünlüğü açısından bir zayıflık oluşturmaktadır. Sosyo-kültürel bulguların ekonomik ve yönetsel sonuçlarla güçlü biçimde ilişkilendirilmediği bir yazın, festivallerin uzun vadeli sürdürülebilirliğine ilişkin bütüncül bir açıklama üretememektedir.

Uygulamaya yönelik olarak elde edilen bulgular, festival düzenleyicileri ve yerel yönetimler için önemli noktalara işaret etmektedir. Başlangıç olarak festivallerin başarısı, salt ziyaretçi sayısı ve harcama düzeyi gibi sınırlı finansal göstergelerle değil, doğrudan yerel halkın aidiyet ve iyi oluş algısını kapsayan geniş ölçekli ölçütlerle değerlendirilmelidir. Ayrıca dijital ve hibrit etkinlik formatlarının kazandığı kalıcılık, festival planlamasında dijital erişimin artık sadece bir ek hizmet değil doğrudan yapısal bir bileşen olarak konumlandırılmasını gerektirmektedir. Tüm bunlara ek olarak çevresel etki göstergelerinin festival yazınında açık ve ölçülebilir biçimde yer almaya başlaması, yerel yönetimlerin festival izin ve destek süreçlerine çevresel ölçütleri somut bir biçimde dahil etmesi için kullanılabilir bir akademik zemin sunmaktadır.

Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Gerçekleştirilen kavramsal haritalandırma, alanyazında öncelikli olarak ele alınması gereken araştırma boşluklarını da görünür kılmaktadır. Bu boşluklar tematik, bağlamsal ve metodolojik olmak üzere üç başlık altında toplanabilmektedir.

Tematik boşluklar

Ekonomik ve yönetsel konu grubunun sınırlı hacmi giderilmesi gereken temel eksikliklerden biridir. Bu doğrultuda yerel festivallerin maliyet yapısını, finansman modellerini ve paydaş yönetimi süreçlerini ele alan arz yönlü çalışmaların artırılması gerekmektedir. İkinci eksiklik, sosyo-kültürel bulguların yönetsel sonuçlardan kopuk kalmasıdır. Kimlik ve topluluk kazanımlarını festival yönetimi kararlarıyla ilişkilendiren bütünlük model çalışmaları bu kopukluğu giderebilir. Üçüncü olarak dijital ve hibrit formatların kalıcı etkileri henüz tam olarak anlaşılamamıştır. Dijital katılımın erişilebilirlik, kapsayıcılık ve yerel aidiyet üzerindeki uzun vadeli etkisini ölçen araştırmalar öncelikli görünmektedir.

Bağlamsal boşluklar

Alanyazındaki üretim büyük ölçüde kentsel ve yarı kentsel bağlamlarda yoğunlaşmakta, küçük ölçekli kırsal festivaller yetersiz biçimde temsil edilmektedir. Bu noktada kentsel ve yarı kentsel bağlamlar dışında kalan festivallere odaklanan saha çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Metodolojik boşluklar

Alandaki tek vaka tasarımlarının baskınlığı dikkate alındığında, farklı kültürel bağlamları karşılaştıran çok vakalı ve kültürlerarası araştırma tasarımlarının geliştirilmesi alanın kuramsal genellenabilirliğini güçlendirecektir. Festivallerin uzun vadeli etkilerine ilişkin kanıt eksikliği de dikkat çekmektedir. Festival etkisini birden çok yıl boyunca izleyen boylamsal çalışmalar bu açığı kapatma potansiyeline sahiptir. Çevresel etki ölçümünde standart bir yaklaşımın bulunmaması bir başka sorundur. Festival kaynaklı atık, emisyon ve gürültünün ortak göstergelerle ölçüldüğü karşılaştırılabilir nicel çalışmalar bu alandaki kanıt birikimini artıracaktır. Son olarak, pandemi öncesi dönemi de kapsayan karşılaştırmalı bir tasarımın, yerel festival yazınındaki tematik dönüşümü kriz öncesi ve sonrası biçiminde daha keskin bir ayrımla ortaya koyacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Kısıtları

Çalışmanın bulguları değerlendirilirken bazı yöntemsel kısıtların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Veri toplama süreci yalnızca Scopus ve Web of Science veri tabanlarıyla sınırlandırıldığı için Google Scholar ve çeşitli ulusal veri tabanlarında yer alan potansiyel yayınlar kapsam dışında kalmıştır. Ayrıca doküman türü ölçütü gereği kitap bölümleri analiz dışında bırakılmış ve analize yalnızca İngilizce başlık ve özetle indekslenen çalışmalar dahil edilmiştir. Bu durum, özellikle İngilizce dışındaki dillerde yürütülen yerel festival araştırmalarının eksik temsil edilmesine yol açmış olabilir. Atıf verilerinin incelenen döneme ait Şubat 2026 tarihindeki indeks düzeyini yansıtmaması bir diğer kısıttır. Özellikle 2024 ve 2025 yıllarına ait yayınlar için atıf birikim süreci henüz olgunlaşmadığından, son iki yıla ilişkin düşük atıf değerleri bu çalışmaların nihai etki göstergesi olarak yorumlanmamalıdır.

Yöntemsel açıdan belirleyici olan bir diğer sınırlandırma ise tematik kodlamanın tam metinlere değil doğrudan araştırmaların başlık, özet ve anahtar kelime alanlarına dayanmasıdır. Yalnızca özet metinlerinde açıkça belirtilmeyen ikincil kuramsal yönelimler bu nedenle kodlama haritasına yansımamış olabilir. Kodlama işlemlerinin tek araştırmacı tarafından yürütülmesi sebebiyle kodlayıcı içi tutarlılık hesaplanabilmiş ancak kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı elde edilememiştir. Buna ek olarak temalara atama süreci doğrudan anahtar terim eşleşmesi yoluyla gerçekleştirildiğinden, aynı kavramı çok daha farklı terimlerle ifade eden bazı çalışmalar ilgili temalara atanamamış olabilir. Gelecekte yürütülecek benzer bibliyometrik ve tematik çalışmaların çoklu veri tabanı kullanımı, çok dilli kapsam alanı, tam metin temelli kodlama ve en az iki bağımsız araştırmacıyla yürütülen güvenilirlik denetimi gibi yöntemleri bir arada uygulaması şiddetle önerilmektedir.

Etik Beyan: Araştırmanın arşiv tarama ve doküman analizi odaklı olması insan veya hayvanlar üzerinden (anket, mülakat, odak grup çalışması, insan veya hayvanlar üzerinde deneysel çalışmalar) veriler toplanmaması nedeniyle etik kurul raporuna gerek duyulmamıştır.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Ahn, J., Choi, E. K. ve Joung, H. W. (2020). Does gender moderate the relationship among festival attendees' motivation, perceived value, visitor satisfaction, and electronic word-of-mouth? *Information*, 11(9), 412. <https://doi.org/10.3390/info11090412>
- Baricová, L. ve Pompurová, K. (2025). Mapping the intellectual structure of tourism event research: A bibliometric study based on Web of Science data. *Journal of Economics and Social Research*, 26(1), 82-95. <https://doi.org/10.24040/eas.2025.26.1.82-95>
- Bernat-Ponce, E., Gil-Delgado, J. A. ve López-Iborra, G. M. (2021). Recreational noise pollution of traditional festivals reduces the juvenile productivity of an avian urban bioindicator. *Environmental Pollution*, 286, 117247. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2021.117247>
- Chen, Z., King, B. ve Sunkul, W. (2020). Co-creation of value for cultural festivals: Behind the scenes in Macau. *Tourism Recreation Research*, 45(4), 430-444. <https://doi.org/10.1080/02508281.2020.1737793>
- Choi, K., Kang, H. J. ve Kim, C. (2021). Evaluating the efficiency of Korean festival tourism and its determinants on efficiency change: Parametric and non-parametric approaches. *Tourism Management*, 86, 104348. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104348>

- Coren, E., Phillips, J., Moore, J., Brownett, T. ve Whitfield, L. (2022). An examination of the impacts of volunteering and community contribution at a community festival through the lens of the five ways to wellbeing. *International Journal of Community Well-Being*, 5(1), 137-156. <https://doi.org/10.1007/s42413-021-00154-2>
- Derrett, R. (2003). Festivals & regional destinations: How festivals demonstrate a sense of community & place. *Rural Society*, 13(1), 35-53. <https://doi.org/10.5172/rsj.351.13.1.35>
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Eluwole, K. K., Banga, C., Lasisi, T. T., Oztüren, A. ve Kiliç, H. (2022). Understanding residents' empowerment and community attachment in festival tourism: The case of Victoria Falls. *Journal of Destination Marketing & Management*, 23, 100674. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100674>
- Estanyol, E. (2022). Traditional festivals and COVID-19: Event management and digitalization in times of physical distancing. *Event Management*, 26(3), 647-659. <https://doi.org/10.3727/152599521X16288665119305>
- Falassi, A. (1987). Festival: Definition and morphology, Falassi, A. (Ed.), *Time out of time: Essays on the festival*, Albuquerque, NM, University of New Mexico Press, 1-10.
- Fisker, J. K., Kwiatkowski, G. ve Hjalager, A. M. (2021). The translocal fluidity of rural grassroots festivals in the network society. *Social & Cultural Geography*, 22(2), 250-272. <https://doi.org/10.1080/14649365.2019.1573437>
- Getz, D. (2008). Event tourism: Definition, evolution, and research. *Tourism Management*, 29(3), 403-428. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017>
- Getz, D. (2010). The nature and scope of festival studies. *International Journal of Event Management Research*, 5(1), 1-47.
- Hoffman, D. L. ve Holbrook, M. B. (1993). The intellectual structure of consumer research: A bibliometric study of author cocitations in the first 15 years of the Journal of Consumer Research. *Journal of Consumer Research*, 19(4), 505-517. <https://doi.org/10.1086/209319>
- Kement, U. (2024). Music festivals research in the hospitality and tourism industry: A bibliometric analysis. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(4), 440-456. <https://doi.org/10.1108/WHATT-06-2024-0129>
- Kim, H. ve Chang, B. (2020). A study on the effects of crowdfunding values on the intention to visit local festivals: Focusing on mediating effects of perceived risk and e-WOM. *Sustainability*, 12(8), 3264. <https://doi.org/10.3390/su12083264>
- Kuo, N. T., Cheng, Y. S., Chang, K. C. ve Hu, S. M. (2021). How social capital affects support intention: The mediating role of place identity. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 46, 40-49. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.11.005>
- Kwiatkowski, G., Oklevik, O., Hjalager, A. M. ve Maristuen, H. (2020). The assemblers of rural festivals: Organizers, visitors and locals. *European Planning Studies*, 28(2), 255-272. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1651829>
- Li, X., Kim, J. S. ve Lee, T. J. (2021). Contribution of supportive local communities to sustainable event tourism. *Sustainability*, 13(14), 7853. <https://doi.org/10.3390/su13147853>
- Li, X. Z., Chen, C. C., Kang, X. ve Kang, J. (2022). Research on relevant dimensions of tourism experience of intangible cultural heritage Lantern Festival: Integrating generic learning outcomes with the technology acceptance model. *Frontiers in Psychology*, 13, 943277. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.943277>
- Mair, J. (2015). The role of events in creating sustainable tourism destinations, Hughes, M., Weaver, D. ve Pforr, C. (Ed.), *The practice of sustainable tourism: Resolving the paradox*, London, Routledge, 247-262. <https://doi.org/10.4324/9781315796154>

- O'Sullivan, D. ve Jackson, M. J. (2002). Festival tourism: A contributor to sustainable local economic development? *Journal of Sustainable Tourism*, 10(4), 325-342. <https://doi.org/10.1080/09669580208667171>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Page, S. J. ve Connell, J. (Ed.). (2012). *The Routledge handbook of events*, London, Routledge.
- Quinn, B. (2005). Arts festivals and the city. *Urban Studies*, 42(5-6), 927-943. <https://doi.org/10.1080/00420980500107250>
- Quinn, B., Colombo, A., Lindström, K., McGillivray, D. ve Smith, A. (2021). Festivals, public space and cultural inclusion: Public policy insights. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(11-12), 1875-1893. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1858090>
- Richards, G. (2017). From place branding to placemaking: The role of events. *International Journal of Event and Festival Management*, 8(1), 8-23. <https://doi.org/10.1108/IJEFM-09-2016-0063>
- Rossetti, G. ve Quinn, B. (2021). Understanding the cultural potential of rural festivals: A conceptual framework of cultural capital development. *Journal of Rural Studies*, 86, 46-53. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.05.009>
- Takeda, S. (2022). Continuation of festivals and community resilience during COVID-19: The case of Nagahama Hikiyama Festival in Shiga Prefecture, Japan. *International Journal of Japanese Sociology*, 31(1), 56-66. <https://doi.org/10.1111/ijjs.12132>
- Tan, K. L., Sim, A. K. S., Chai, D. ve Beck, L. (2020). Participant well-being and local festivals: The case of the Miri country music festival, Malaysia. *International Journal of Event and Festival Management*, 11(4), 433-451. <https://doi.org/10.1108/IJEFM-02-2020-0007>
- Tsai, C. H., Su, C. H., Chan, H. K. ve Liu, J. (2022). What drives event discovery apps user behaviors among generation Z? Evidence from Macau. *Event Management*, 26(6), 1433-1446. <https://doi.org/10.3727/152599522X16419948391041>
- Yang, J. J., Chuang, Y. C., Lo, H. W. ve Lee, T. I. (2020). A two-stage MCDM model for exploring the influential relationships of sustainable sports tourism criteria in Taichung City. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 2319. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072319>
- Yolal, M., Gursoy, D., Uysal, M., Kim, H. L. ve Karacaoğlu, S. (2016). Impacts of festivals and events on residents' well-being. *Annals of Tourism Research*, 61, 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.07.008>
- Yozukmaz, N., Bertan, S. ve Alkaya, S. (2020). Festivals' social impacts and emotional solidarity. *International Journal of Event and Festival Management*, 11(2), 239-253. <https://doi.org/10.1108/IJEFM-11-2019-0054>
- Zhou, W., Xu, W., Wang, Q., Li, Y., Lei, L., Yang, Y., Zhang, Z., Fu, P., Wang, Z. ve Sun, Y. (2022). Machine learning elucidates the impact of short-term emission changes on air pollution in Beijing. *Atmospheric Environment*, 283, 119192. <https://doi.org/10.1016/j.atmosenv.2022.119192>